

Tringan retki Huippuvuorille 9.-18.6.2007

Jukka Hintikka

Helsingin Seudun Lintutieteellisen Yhdistyksen Tringa ry:n historian pohjoisin retki suuntautui Kilpisjärven ja Tromssan kautta Huippuvuorille – aina tarunhoitoiselle 80. leveysasteelle saakka. Mukana oli 16 retkeläistä, ja oppaana toimi tämän selostuksen kirjoittaja.

Petri Vainion kuvia retkeltä on nähtävillä osoitteessa

<http://www.kuvaboxi.fi/julkinen/p0os9+petri-huippuvuoret.html>

Reitti ja aikataulut

9.6. Lähtö Helsingistä yöjunalla.

10.6. Rovaniemeltä bussilla kohti Käsivartta. Yöpyminen Kilpisjärvellä ja iltaretkeilyä Saanan rinteillä.

11.6. Aamulla tilausajolla kohti Tromssan lentokenttää, saapuminen Huippuvuorille Longyearbyeniin iltapäivällä.

12.6. Longyearbyenin ympäristössä retkeilyä, kierros Adventdalenissa ja kaatopaikalla.

13.6. Longyearbyenin ympäristössä retkeilyä, staijausta leirintäalueen ja lentokentän nurkilla.

14.6. Viime kierrokset ihmisten ilmoilla, ja iltapäivällä nousu M/S Nordstjernen-alukseen. Iltamyöhällä rantauduimme vielä muutaman tunnin tutustumisretkelle venäläisten asuttamaan Barentsburgiin.

15.6. Huippuvuorten länsirannikolla, Isfjorden-Krossfjorden-Magdalenefjorden

16.6. Huippuvuorten pohjoisrannikolla, Magdalenefjorden-Liefdefjorden-Moffen ja 80. leveysaste

17.6. länsirannikkoa takaisin, Moffen-Ny Ålesund-Isfjorden

18.6. Takaisin Longyearbyenissä aamuyöstä. Huippuvuorten osuuden viimeinen uusi laji havaittiin pikkutunneilla laivan jo ollessa ankkuroituna redillä, kun laulujoutsen lensi kohti Isfjordenia.

Huippuvuorten linnut ja nisäkkäät

Huippuvuorilla havaitsimme 37 lintu- ja 8 nisäkäslajia. Longyearbyenissä havaitsimme tasan 30 lajia, ja risteilyllä listamme karttui vain muutamalla uudella lajilla (amerikanjääkuikka, isokihu, sepelhanhi, suula, tiiralokki, selkälokki ja jouhisorsa).

Säännöllisesti Huippuvuorilla pesii kolmisenkymmentä lajia, mutta kaikkiaan saariryhmällä (Karhusaari mukaan lukien) on tavattu 203 lintulajia. Suhteellisen säännöllisesti pääsaarilla pesivistä lajeista emme havainneet merilokkia, karikukkoa, etelänkiislaa ja vesipääskyä. Puutteeksi voi lukea myös leveäpyrstökihun, joka esiintyi esimerkiksi edellisvuoden kesäkuussa alueella suhteellisen runsaana.

Nisäkkäistä Longyearbyenissä havaittiin vain naali ja huippuvuortenpeura sekä määrittämätön hylje. Laivalta sen sijaan nähtiin kaikki meidän havaitsemamme kahdeksan nisäkäslajia. Huippuvuorten lintulajit tulevat retkeilijälle pääosin tutuiksi jo Longyearbyenissä, mutta nisäkkäiden näkemiseen laivamatka on välttämättömyys. Kaikkiaan Huippuvuorilla tavataan säännöllisesti 19 eri merinisäkäslajia (jäakarhu, mursu, 5 hylje- ja 12 valaslajia) sekä kolme maanisäkästä (naali, peura ja heinäkuljetusten mukana Isfjordenin alueelle levinnyt idänkenttämyyrä). Satunnaisina importteina tavataan myös kotihiiriä ja rottia.

Esitetyt kannanarviot on poimittu Kovacsin ja Lydersenin toimittamasta teoksesta *Svalbards fugler og pattedyr*. Huippuvuorilla viitataan tässä yhteydessä koko saariryhmään Karhusaari mukaan lukien, ellei toisin erikseen mainita.

Kaakkuri (*Gavia stellata*): päivittäin 1-3 yksilöä. Huippuvuorten pesimäkantaa ei tunneta kovin hyvin, mutta suuruusluokaksi on arvioitu 500-1000 paria.

Amerikanjääkuikka (*Gavia immer*): 16.6. 1' Woodfjordenin suulla. Lajista on muutamia pesimähavaintoja Karhusaarelta ja on länsirannikolla säännöllinen mutta hyvin vähälukuinen kesävieras. Havaintomme oli vuoden ensimmäinen Huippuvuorilta.

Myrskylintu (*Fulmarus glacialis*): päivittäin muutamista yksilöistä tuhansiin yksilöihin. Pohjoiset linnut ovat keskimäärin tummempia kuin Norjassa ja Pohjanmeren ympäristössä pesivät, ja myös syvän tummanharmaiden lintujen näkeminen oli tavallista.

Suula (*Morus bassanus*): 15.6. 1 esiaikainen merellä Mitrahalvöyan edustalla. Suula ei pesi Huippuvuorilla, mutta lajia tavataan silloin tällöin merialueella. Havaintomme oli vuoden 2007 ensimmäinen alueelta.

Joutsen (*Cygnus cygnus*): 18.6. Longyearbyenin satama 1. Laji ei pesi Huippuvuorilla, mutta on lähes jokavuotinen vieras. Tämän vuoden keväällä yksi joutsen oli viihtynyt päiväkausia Longyearbyenissä, ja kyseessä on mahdollisesti sama yksilö.

Lyhytnokkahanhi (*Anser brachyrhynchos*): päivittäin 10-40 yksilöä. Alkupalvesta 2005 Huippuvuorten kannan kooksi arvioitiin talvehtimisalueilla Tanskassa, Hollannissa ja Belgiassa noin 52 000 yksilöä, ja laji on melko tavallinen näky niin Longyearbyenissä kuin muualla länsirannikolla.

Valkoposkihanhi (*Branta leucopsis*): päivittäin 20-40 yksilöä. Kanta on kasvanut myös Huippuvuorilla voimakkaasti, ja loppuvuodesta 2005 kannan kooksi laskettiin talvehtimisalueilla Iso-Britanniassa 27 000 yksilöä.

Sepelhanhi (*Branta bernicla (hrota)*): 16.6. 20, 17.6. 7 yksilöä. Pesimäkanta on varsin pieni; talvella 2005 Huippuvuorten kannan talvehtimisalueilla Brittein saarilla havaittiin vain 7000-7500 lintua. Huippuvuorten pesimäkanta on taantunut dramaattisesti; 1900-luvun alussa pesimäkannan on arvioitu olleen ehkä jopa 50 000 paria.

Haahka (*Somateria mollissima*): alueen runsain sorsa, päivittäin kymmenistä satoihin yksilöihin. Huippuvuorten pesimäkannaksi on arvioitu 13 500-27 500 paria.

Kyhmyhaahka (*Somateria spectabilis*): Longyearbyenissä päivittäin 3-8 yksilöä, lähinnä koiraita. Huippuvuorten pesimäkannan on arvioitu olevan 2500 ja 5000 parin välillä.

Alli (*Clangula hyemalis*): lähes päivittäinen mutta vähälukuinen, enimmilläänkin vain 10 yksilöä. Huippuvuorten kanta on korkeintaan tuhat paria, ja mikäli talvi on leuto ja Huippuvuorten länsirannikko pysyy sulana, pieniä määriä alleja myös talvehtii alueella.

Jouhisorsa (*Anas acuta*): 17.6. Ny Ålesund 1/. Lajista on satunnaisia pesimähavaintoja Huippuvuorilta.

Tavi (*Anas crecca*): 13.6 Longyearbyen 1/. Lajista on satunnaisia pesimähavaintoja Huippuvuorilta.

Kiiruna (*Lagopus muta*): päivittäin 0-6, saarten omaa alalajia *hyperborea*. Laji on ainoa Huippuvuorilla ympäri vuoden tavattava lintulaji. Kiirunasta ei ole laadittu kunnollista kannanarviota, mutta lajia tavataan saariryhmän koillisimpia osia ja Karhusaarta lukuun ottamatta lähes kaikkialla jäätömällä aluella. Tutkimuksissa kannan tiheydeksi on arvioitu kolmesta viiteen paria neliökilometriä kohden.

Mustapyrstökuiri (*Limosa limosa*): Longyearbyen 12.6 Adventdalenissa 1 ja seuraavana päivänä yllättäen kolme yksilöä, mahdollisesti alalajia *islandica*. Lajista on vuoteen 2005 mennessä alle 40 havaintoa Huippuvuorilta, vaikka viime vuosina laji on ollut kutakuinkin jokavuotinen harhailija.

Tylli (*Charadrius hiaticula*): Longyearbyen 2 ja Ny Ålesund 2 yksilöä. Huippuvuorten pesimäkanta on huonosti tunnettu, mutta kooksi on arvioitu 300-600 paria.

Pulmussirri (*Calidris alba*): 12.6 Longyearbyen 1 yksilö komeassa kesäpuvussa. Lajin Huippuvuorten pesimäkanta on varsin pieni, vain 20-100 paria.

Merisirri (*Calidris maritima*): päivittäin, eniten 11.6 Longyearbyen 250 yksilöä. Alueen ylivoimaisesti runsain kahlaaja, ja Huippuvuorten kannan kooksi on arvioitu 2000-10000 paria. Havaitimme Longyearbyenissä myös yhden värirengastetun merisirrin, joka oli rengastettu talvehtimisalueilla Skotlannissa alkuvuodesta 2006.

Suosirri (*Calidris alpina*): päivittäin Longyearbyenissä, 1-10p.

Isovesipääsky (*Phalaropus fulicarius*): 13.6. Longyearbyen 2, 16.6. Liefdefjorden 4, 17.6. Ny Ålesund 2. Lajin Huippuvuorten pesimäkanta on 200-1000 paria.

Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*): Longyearbyenissä 12-13.6. 1 yksilö. Lajin vuotuinen pesimäkanta on vain 1-10 paria.

Tunturikihi (*Stercorarius longicaudus*): 12.6. Longyearbyen 1ad. Pesiviä pareja on vain 5-20, joiden poikastuotto luontaisesti jyrksijättömillä saarilla on erittäin heikko.

Merikihi (*Stercorarius parasiticus*): päivittäin 5-100 yksilöä. Merikihuja lenteli helpon ruoan toivossa jopa Longyearbyenin keskustassa, ja yksi pari pesi vain parisataa metriä yliopiston rakennuksista. Lajin pesimäkanta on Huippuvuorilla 1000-2000 paria.

Isokihu (*Catharacta skua*): laivalta päivittäin 1-4 yksilöä. Laji on runsastunut nopeasti Huippuvuorilla; ensipesintä on Karhusaareltä vuodelta 1970, ja kanta on nykyisin 300-500 paria, joista noin 150 paria Karhusaarella.

Naurulokki (*Larus ridibundus*): 11.6. Longyearbyen 1 vanha lintu. Laji tavataan alueella lähes vuosittain, pesintä on varmistettu kerran.

Tiiralokki (*Larus sabini*): 16.6. Moffen 2 juhlapukuista lintua. Tiiralokkia pesii Moffenilla vuosittain 1-5 paria, ja saariryhmän muista osista tunnetaan viime vuosikymmeniltä vain satunnaisia pesintöitä. Laji on kuitenkin pesinyt

säännöllisesti mm. länsirannikon Kongsfjordenin rannoilla viime vuosisadan alkupuolella (viimeinen varmistettu pesintä 1923), ja viimeaikaiset säännölliset havainnot Longyearbyenissä ja muualla Isfjordenin aluella viittaavat pesintään myös jossakin Isfjordenin lähistöllä. Pesimäpaikkana laji suosii lapintiirakolonioita, joita länsirannikolla on lukemattomia. Havaintomme oli vuoden 2007 ensimmäinen.

Isolokki (*Larus hyperboreus*): päivittäin havaittiin 20-50 yksilöä. Isolokkia voi kutsua Huippuvuorten kovimmaksi petolinnuksi isokihun ohella, vaikka kyseessä on "vain" lokki. Pikkuruokki- ja kiislakolonioiden läheisyydessä pesivät isolokit ovat tavallisesti erikoistuneet muniin, poikasiin ja jopa pesiviin aikuisiin lintuihin, mutta suurin osa saariston isolokeista hoitaa samanlaista yleismiehen ja puhtaanapitäjän virkaa kuin meikäläinen harmaalokki. Huippuvuorten pesimäkannan arvioidaan olevan 4000 ja 10 000 parin välillä.

Grönlanninlokki (*Larus glaucoides*): Longyearbyenissä nuori ja vanha yksilö, ja laivalta havaittiin samoin kaksi yksilöä. Lajin pesintää ei ole toistaiseksi varmistettu Huippuvuorilta, mutta viime vuosina havaitut lukuisat kesän läpi viipyneet linnut antavat aihetta odottaa ensimmäistä pesäyritystä.

Selkälokki (*Larus fuscus*): 17.6. Krossfjorden 1 vanha lintu. Lajia tavataan vuosittain useita yksilöitä, ja tavallisesti kyseessä ovat läntiset "atlantin-" tai "tanskanselkälokit" (*graellsii* / *intermedius*), kuten meidänkin havainnossamme.

Pikkukajava (*Rissa tridactyla*): päivittäin, tavallisesti tuhansia yksilöitä. Pikkukajava on erittäin runsas ja näkyvä laji, jonka Huippuvuorten pesimäkannaksi on arvioitu noin 270 000 paria.

Jäälokki (*Pagophila eburnea*): 12-13.6. Longyearbyen 1 vanha lintu ja 16.6. Liefdefjorden 1 vanha. Longyearbyenin jätevesiputki on helppo paikka havaita jäälokki, mutta jäälokkeja näkee myös seurailemassa jääkarhujen puuhia, ja myös Liefdefjordenin havainnossa oli kyse karhua seuranneesta yksilöstä. Huippuvuorten pesimäkannaksi on aiemmin arvioitu 270 paria, mutta ajan tasalla olevaa ja kattavaa selvitystä kannasta ei ole. Joka tapauksessa Huippuvuorten parimäärä on 200 ja 750 parin välillä. Kannan kehitystä ei myöskään tunneta, vaikka esimerkiksi Kanadan pesimäkannassa on 1900-luvulla havaittu lähes 80% pudotus. Leijonanosa maailman noin 14 000 jäälokkiparista pesii Venäjällä.

Lapintiira (*Sterna paradisaea*): päivittäin havaittiin kymmenistä aina satoihin yksilöihin asti. Lajin pesimäkantaa on vaikea arvioida kolonioiden siirtymisen takia, mutta sen on arvioitu olevan noin 10 000 paria. Muista tiiroista Huippuvuorten lajilistalla on vain kala- ja mustatiira, joista molemmista on alle 5 havaintoa.

Pohjankiisla (*Uria lomvia*): päivittäin muutamista sadoista tuhansiin yksilöihin. Pohjankiislakolonioita tunnetaan Huippuvuorilta 142, ja niistä suurimmista on yli

100 000 paria. Lajin Huippuvuorten pesimäkanta on noin 850 000 paria.

Riskilä (*Cephus grylle*): päivittäin muutamista muutamiin satoihin yksilöihin. Laji viihtyy kiisloja paremmin pesimäpaikkojen läheisyydessä ympäri vuoden, ja mikäli Huippuvuorten länsirannikko pysyy talven yli sulana, riskilöitä myös talvehtii alueella. Riskilän Huippuvuorten pesimäkannaksi on arvioitu noin 20 000 paria, mutta tarkempia selvityksiä pesimäkannan suuruudesta ei ole tehty.

Pikkuruokki (*Alle alle*): päivittäin sadoista jopa kymmeneen tuhansiin yksilöihin. Laji on saariryhmän runsain pesimälaji, yli miljoona pesivää paria. Maailmankannaksi on arvioitu 15 miljoonaa pesivää paria, ja laji on siten todennäköisesti maailman runsain merilintu.

Lunni (*Fratercula arctica*): Longyearbyenissä vain 2 yksilöä, merellä 40-120 lintua päivittäin. Huippuvuorten kannaksi on arvioitu noin 10 000 paria.

Pulmunen (*Plectrophenax nivalis*): päivittäin 3-100 yksilöä. Laji on varsin runsas Longyearbyenin keskustassa, jossa pulmunen tuntuu vallanneen varpusen roolin pihalintuna. Pulmusia pesii myös harvakseltaan siellä täällä tundralla, ja risteilyllä laji havaittiin myös lähes joka maihinnousulla. Pulmunen on saariryhmän ainoa säännöllisesti pesivä varpuslintu.

Jääkarhu (*Ursus maritimus*): havaitsimme 16.6. Liefdefjordenilla 5 yksilöä (2 yksittäistä aikuista + emo ja 2 poikasta) ja samana päivänä Moffenilla yhden yksilön. Barentsinmeren alueella (Huippuvuorilta Frans Joosefin maalle) elää elokuun 2004 laskentojen perusteella noin 3000 jääkarhua, joista noin puolet käyttää Huippuvuoria lisääntymisalueenaan. Jääkarhu ei pelkää ihmistä, ja vaikka laji on nauttinut täysrauhituksen suojaa vuodesta 1973, muutamia jääkarhuja joudutaan vuosittain ampumaan Huippuvuorilla itsepuolustukseksi tai niiden ihmisomaisuudelle aiheuttaman vahingon takia. Jääkarhujen takia liikkuminen asutuksen ulkopuolella ilman ampuma-asetta on kiellettyä, ja myös meillä oli kivääri aina mukana Longyearbenin ulkopuolella.

Partahylje (*Erignathus barbatus*): havaitsimme laivalta muutamia yksilöitä, enimmäkseen Huippuvuorten länsirannikolla. Partahylje voi kasvaa 300 kg painoiseksi, ja Huippuvuorten kannaksi arvioidaan ainakin muutamia tuhansia yksilöitä.

Norppa (*Phoca hispida*): havaittu laivalta muutamilla paikoilla pohjoisrannikolla, eniten 16.6 Liefdefjordenilla noin 150 yksilöä. Satakiloiseksi kasvava norppa on Huippuvuorten runsaslukuisin hylje: yksilöitä on ainakin 100 000.

Mursu (*Odobenus rosmarus*): 16.6. Moffenilla noin 120 yksilöä. Aikuiset urokset saattavat painaa jopa 1,5 tonnia ja suurimmat naaraatkin lähes tonnin. Huippuvuorten mursupopulaation nykysuuruus on noin 2000 eläintä ja kanta on hitaassa kasvussa. Mursu rauhoitettiin 350 vuoden metsästyksen jälkeen vuonna

1952, jolloin alueella arvioitiin olevan jäljellä vain pari sataa yksilöä aikaisemmasta erittäin runsaasta mursukannasta.

Lahtivalas (*Balaenoptera acutorostrata*): 16.6. pohjoisrannikolla 1 ja 17.6. länsirannikolla 1. Molemmat havainnot olivat vain pikaisia selän ja evän ilmestymisiä vedenpinnalle, ja laji ruksattiinkin vain muutaman onnekkaan kannella päivystäneen pinnalistalle. Koillis-Atlantin kannan arvioidaan olevan 100 000 yksilöä, ja lahtivalas onkin selvästi yleisin Huippuvuorilla tavattava hetulavalas.

Maitovalas (*Delphinapterus leucas*): yksi havainto, 16.6. Liefdefjordenissa arviolta 55 yksilön parvi. Seassa oli myös jokunen harmaa nuori yksilö. Huippuvuorten kannan suuruudesta ei ole tarkkaa selkoa, mutta maitovalas on joka tapauksessa saariryhmän runsain valaslaji. Koko maailman maitovalaskannaksi on arvioitu ainakin 200 000 yksilöä.

Peura (*Rangifer tarandus*): päivittäin muutamista pariin sataan yksilöön. Huippuvuorilla on oma pienikokoinen ja lyhytjalkainen alalaji *platyrhynchos*, joka on tutkijoiden mukaan läheisempää sukua itäisemmille peuroille kuin Skandinavian poroille. Huippuvuorten peurakanta on tutkimusten valossa vakaa, mutta luotettava kokonaisarviota kannasta ei ole saatu tehtyä. Lajia tavataan joka tapauksessa runsaana lähes kaikkialla jäätikköalueiden ulkopuolella.

Naali (*Alopex lagopus*): Longyearbyenissä 1-3 yksilöä, laivamatkalta 2 yksilöä. Longyearbyenissä ja Ny Ålesundissa laji on oppinut hyödyntämään ihmisen läheisyyttä roskapönttöineen, mutta yksi havaitsemamme yksilö oli sentään luonnollisemman kesäravinnon perässä Kongsfjordenin lintuvuoren jyrkällä rinteellä.

Kiitokset kaikille retkellä mukana olleille!

Lähteet:

Kovacs, Kit M. & Lydersen, Christian (toim.): *Svalbards fugler og pattedyr*. Polarhåndbok nr. 13. Norsk Polarinstitut, Tromsø.

Internet-lähde: Longyearbyen Feltbiologisk Föreningin kotisivut. www.loff.biz . Luettu 23.8.2007.

Internet-lähde: Svalbard Birds. www.svalbardbirds.com . Luettu 23.8.2007.